

HAYOT DAVOMIDA TA'LIM OLIH: YANGI PARADIGMALAR VA KUTILADIGAN NATIJALAR

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Xalbayeva Gulnoza Arshidinova

Samarqand davlat universiteti 1-bosqich tayanch doktoranti

BOLALARNI MAKTABNING BOSHLANGICH TA'LIM BOSQICHIGA TAYYORLASHDA INNOVATSION YONDASHISHNING DOLZARBLIGI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 30 sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-5198-son farmoni, 2017 yil 9 sentyabrdagi «Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3261-sonli qarorida ta'kidlaganidek, maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'in hisoblanib, u har tomonlama sog'om va barkamol bola shaxsini tayyorlash va maktabga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu farmonga muvofiq maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish moddiy-texnik bazasini mustaxkamlash, maktabgacha ta'lim muassasalarini tarmog'ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash ta'lim tarbiya jarayoniga zamonaviy dastur va texnologiyalarni tatbik etish, bolalarni xar tomonlama intellektual axlokiy estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart – sharoitlar yaratishdan iborat. Dasturning asosiy vazifalari sifatida ilg'or xorijiy tajribalarni hisobga olgan holda bolalarni intellektual axlokiy estetik va jismoniy rivojlantirish sharoitlarini yaratish belgilangan. Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablari maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalarida har tomonlama rivojlantirish, ta'lim-tarbiya berish, ko'nikma va malakalarini shakllantirish hamda maktab ta'limiga tayyorlash kabi talablarini belgilaydi. Bolalarning bilim, ko'nikma va malakalari, ularning har tomonlama rivojlanishi hamda maktab ta'limiga tayyorgarlik darajalari davlat

talablarda nazarda tutilgan mashg'ulot va faoliyatlarni o'tkazish jarayonida indikatorlarning bajarilishini kuzatish, o'rganish, tahlil qilish va baholash orqali aniqlanadi.

Ta'limni modernizatsiyalashtirish ta'lim jarayonida bilim, ko'nikma, malakalarini shakllantirish bilangina hal bo'lib qolmaydi. Bolani maktabga tayyorlashning diapazoni ancha keng va innovatsion bo'lishi zarurdir. Ushbu diapazonga quyidagi tendensiyalar shakllanib turishi va ulardan barpo etilgan ijobiy jarayonlar bolaning boshlang'ich maktabdagi nafaqat pedagogik (ijtimoiylashuv) muammolar balki psixologik muammolardan muvaffaqiyatli chiqishiga kafolat beradi:

- Ota-onalarning innovatsion yondashuvi;
- MTTda ta'lim-tarbiyaviy jarayonlari innovatsion tizimda sistematik bo'lishi; Albatta, MTMning psixologi o'z faoliyatini kichik shaxsga yo'naltirganida ijtimoiy ko'nikmalardan foydalanishi kerak.

Ota-onaning innovatsion yondashuvi quyidagilardan iborat:

- ota-onani bolani maktabga tayyorlashda internet materiallari bilan tanishtirishi;

- maxsus adabiyot bilan chuqur tanishishi va foydalanishi;
- psixolog bilan maslahatlashishi;
- oilada sog'lom turmush tarzini yaratishi va h.k.

MTTda ta'limiy-tarbiyaviy jarayonlarning innovatsion tizimda sistematik (doimiy) bo'lishi quyidagi pedagogik shakllarni nazarda tutadi:

- MTTda bolalarni maktabga tayyorlashda mashg'ulotning eng yaxshi va innovatsion senariysini ko'rib chiqish va rag'batlantirish;

- eng foydali va innovatsion texnologiya bo'yicha MTTning xodimlari o'rtasida ko'rik-tanlov o'tkazish;

- ota-onalarning fikrlari bilan tez-tez yaqindan tanishish;
- ota-ona, psixolog, tarbiyachi, ma'muriyat ichki konsepsiyasini innovatsion asosida boyitish;

- ota-onalar bilan treninglar o'tkazish va h.k.

Chunonchi, zamonaviy pedagogik texnologiyaga asoslangan yangi paradigmaning mohiyati interfaol ta'limni keng ko'lamda va mavjud imkoniyatlar asosida yo'lga quyishdan iborat.

Shuningdek, ta'lim-tarbiya jarayonida har bir bolani shaxs sifatida tan olish, uning yosh xususiyatlari, qiziqishlari, ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish hozirgi kunning talabi hisoblanadi. Buning uchun har qaysi ota-ona va tarbiyachi har bir bola timsolida avvalo, shaxsni ko'rishi zarur. Ana shu oddiy talabdan kelib chiqqan holda, farzandlarimizni mustaqil va keng fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan, ongli yashaydigan komil insonlar etib voyaga yetkazish, ta'lim-tarbiya sohasining asosiy maqsadi va vazifasi bo'lishi lozim, deb qabul qilishimiz kerak. Bu esa ta'lim va tarbiya ishini uyg'un holda olib borishlari talab etadi.

Umumiy urta ta'limning Davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturida: "Savod o'rgatishning ilk bosqichida o'qituvchi oldida so'zlarning yozuvida ifodalanishi, harf

va tovush haqida tushuncha, so'zni bo'g'in va tovushlarga ajratish, bog'lanishli nutqni o'stirish, boshlang'ich orfografiya qoidalari xususida tasavvurni rivojlantirish, umuman ona tilining go'zalligi va rang-barangligini anglatishdek, muhim vazifa turadi"- deb yozilgan. Demak, ota-ona va tarbiyachi bolani maktabga tayyorlashda yuqorida talab qilingan me'yorlarga nibatan innovatsion yondashishlari kerak.

Aynan, yozuv vaqtida gigienik malakalarni (tugri o'tirish, yozuv quollaridan tug'ri foydalanish) hosil qilishda bolada o'ziga ishonchni rivojlantirishga ko'maklashish;

- bolaga nisbatan tolerantlikni namoyish qilish;
- do'stona munosabatda bo'lish;
- kitobga muhabbatni uyg'otish va saqlab qolish;
- bolaning har qanday tashabbusini qo'llab-quvvatlash;
- maktab kiyimi (tozaligi) hakida fikr almashish;
- dars-mashg'ulotlari bo'yicha fikrini bilish va tahlil qilish.

Ya'ni, bolaning ongida o'ziga xos mas'uliyat tug'ilishi kerak. Xuddi shunday mas'uliyat ota-onada ham bo'lishi lozim. Ota-onalar va tarbiyachilardan talab qilinadigan narsa katta sabr, mehr va bola tarbiyasiga o'quv-metodik va ilmiy-innovatsion yondashuvdir. To'g'ri yusinda olib borilgan tarbiya natijasida bola mustaqil fikr yuritishga va mustaqil hayotga dadil qadam quyishga tayyor bo'ladi. Albatta, agar bola sport va jismoniy tarbiyaga chuqur jalb qilingan bo'lsa, unda quyidagi ijobiy fazilatlar paydo bo'ladi:

- yozuvdan charchamaydi;
- e'tiborli bo'ladi;
- ijodkorlik bilan yondashadi;
- o'rgatayotgan va o'qitayotgan ota-ona hamda ustozni hurmat qiladi.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim bola shaxsiy sifatlarini rivojlantirishga yo'naltirilganligi bilan ham alohida ahamiyatga ega. Masalan, bu yo'sinda ham boladagi qobiliyatni yoki iste'dodini aniqlab barcha bolalarga makqash kerak. Bolani o'zidan esa uning mahorati bilan boshqalarga yordam berish, maslahat berish, o'rgatishni iltimos qilish lozim. Chunki, bunday innovatsion yondashuv quyidagi effektiv natijalarga olib keladi:

- bola o'zini ijobiy jihatdan ifoda etishga intiladi;
- boshqalarga (jamoaga, jamiyatga) kerakligini anglaydi;
- bor mahorati asosida bola shaxsida pedagogik qarashlari paydo bo'ladi;
- boshqalarga yordam berishni, tushuntirishni, ko'maklashishni xohlaydi.
- tarbiyachini hurmat qiladi;

har bir dars-mashg'ulotga qiziqadi;

- ota-onani yanada sevadi;
- o'z Vatani bilan faxrlanadi;
- yaxshi inson bo'lishga intiladi;
- yomon va noxush harakatlarga hamda shaxslarga qushilmaydi;
- do'stni tanlashda adashmaydi;
- yolg'ondan o'zini uzoqroq tutadi;
- sportga jiddiy yondashadi;

- o'z mulkiga, MTT va o'z tengdoshlarinnig mulkiga hurmat munosabatida bo'ladi;
  - o'z kuchini va bilimlarini faqat yaxshi ishlarga bag'ishlaydi.
- Eng muhimi, ota-ona va MTT xodimlari o'rtasidagi munosabatlar yagona maqsadga qaratilishi kerak.

Xulosa tariqasida aytish joizki, xorijiy mamlakatlarning maktabgacha ta'lim tizimlarini o'rganish ularning ilg'or tajribasini tahlil etish va respublikamiz sharoitiga moslashtirish bo'yicha aniq chora tadbirlarni ishlab chiqish mamlakatimiz maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirib, zamonaviylashtirishga imkon yaratiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 30 sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora- tadbirlari to'g'risida" PF-5198-son farmoni // www.lex.uz
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PK-3261- sonli qarori. 2017 yil.
3. Vazirlar Maxkamasining 2017 yil 19 iyuldagi 528-sonli «Davlat maktabgacha ta'lim muassasalari to'g'risida»gi Nizomi.
4. "Ilk qadam" Maktabgacha ta'lim muassasasining Davlat o'quv dasturi. T., 2018 yil
5. Zamonaviy ta'lim jurnali. 2017 yil 11 - son
6. Maktabgacha ta'lim jurnali. 2016 yil 7 – son